

URZĄD STATYSTYCZNY
W BYDGOSZCZY

MIASTA

W WOJEWÓDZTWIE KUJAWSKO-POMORSKIM
W 2014 R.

STATYSTYCZNY OBRAZ SYTUACJI DEMOGRAFICZNEJ

<http://bydgoszcz.stat.gov.pl/>

OPRACOWANIA SYGNALNE

Bydgoszcz, marzec 2016 r.

Niniejsze opracowanie obrazuje sytuację demograficzno-społeczną ludności w miastach województwa kujawsko-pomorskiego. Prezentowane statystyki pracowano na podstawie:

1) bilansów stanu i struktury ludności na terenie gminy. Bilanse ludności sporządza się dla okresów międzyspisowych w oparciu o wyniki ostatniego spisu powszechnego przy uwzględnieniu:

a) zmian w danym okresie spowodowanych ruchem naturalnym (urodzenia, zgony) i migracjami ludności (zameldowania i wymeldowania na pobyt stały z innych gmin i z zagranicy), a także przesunięciami adresowymi ludności z tytułu zmian administracyjnych;

b) różnicy między liczbą osób zameldowanych na pobyt czasowy ponad 3 miesiące na terenie gminy a liczbą osób czasowo nieobecnych, która stanowi jednocześnie różnicę między liczbą osób zameldowanych na pobyt stały w gminie a liczbą osób faktycznie mieszkających na terenie gminy.

2) rejestrów Ministerstwa Spraw Wewnętrznych — o migracjach wewnętrznych i zagranicznych ludności na pobyt stały (od 2006 r. źródłem tych danych jest rejestr PESEL — Powszechny Elektroniczny System Ewidencji Ludności);

3) sprawozdawczości urzędów stanu cywilnego — o zarejestrowanych małżeństwach, urodzeniach i zgonach;

4) prognozy ludności na lata 2014-2050.

***

Wskaźnik urbanizacji – procentowy udział mieszkańców miast w ogólnej liczbie ludności.

Współczynnik starości demograficznej – udział liczby ludności w starszym wieku (65 lat i więcej) do ogólnej liczby ludności.

Saldo migracji ludności na 1000 osób – oznacza przyrost/ubytek ludności danej jednostki administracyjnej na skutek migracji przypadający na 1000 mieszkańców tej jednostki (wg stanu na połowę badanego okresu).

Współczynnik feminizacji – współczynnik określający wzajemne relacje między liczbą kobiet i mężczyzn, tj. liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn.

Ludność według ekonomicznych grup wieku:

wiek przedprodukcyjny – ludność, która nie osiągnęła wieku zdolności do pracy, tj. ludność w wieku 0–17 lat,

wiek produkcyjny – ludność w wieku zdolności do pracy, tj. mężczyźni w wieku 18–64 lat, kobiety – w wieku 18–59,

wiek poprodukcyjny – mężczyźni w wieku 65 lat i więcej, kobiety w wieku 60 lat i więcej.

Przez ludność w wieku **nieprodukcyjnym** rozumie się ludność w wieku przedprodukcyjnym, oraz ludność w wieku poprodukcyjnym.

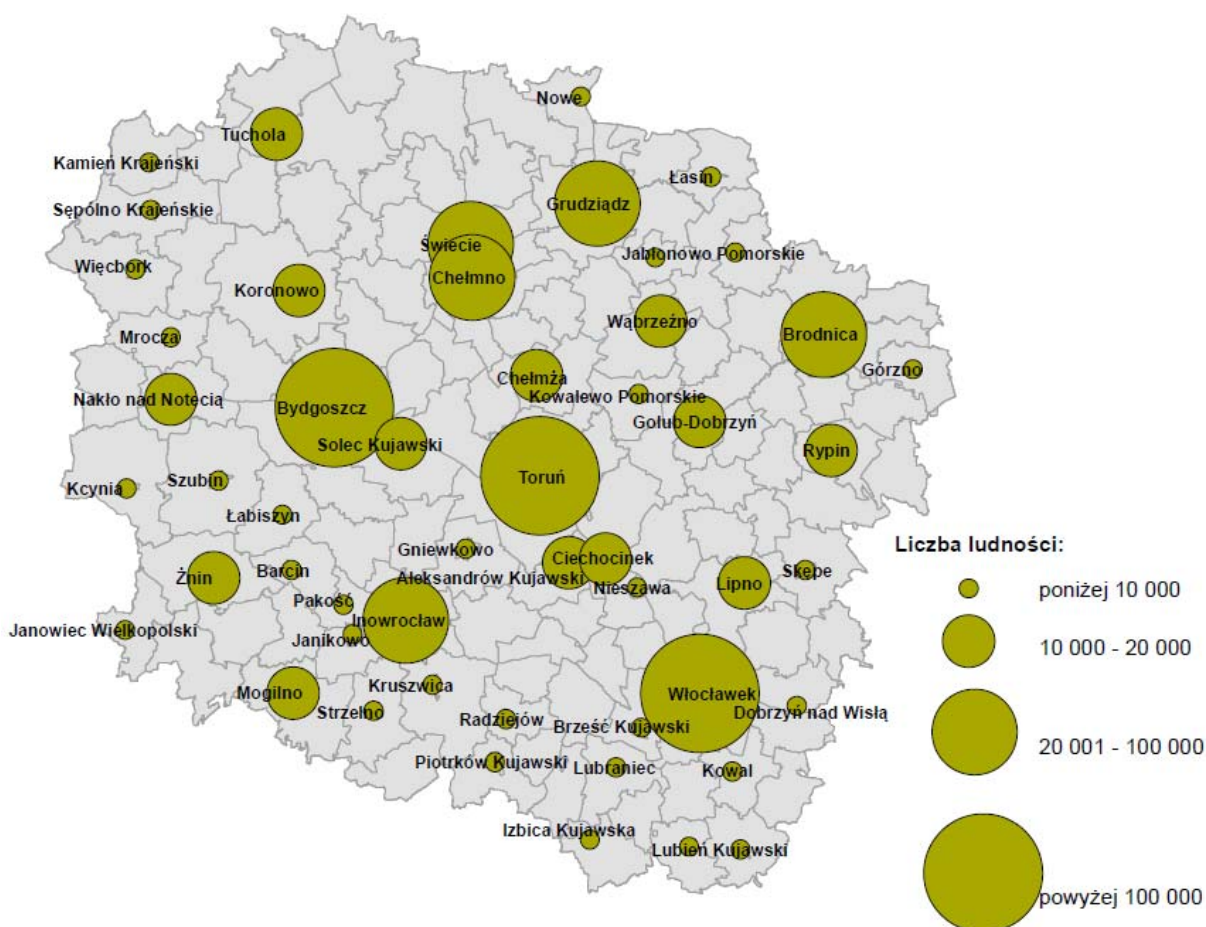
Współczynnik obciążenia demograficznego – stosunek liczby osób w wieku nieprodukcyjnym do liczby osób w wieku produkcyjnym, tj. liczba osób w wieku nieprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym.

W Polsce istnieje wiele definicji miasta. W ujęciu statystycznym miasto to jednostka osadnicza o przewadze zwartej zabudowy i funkcjach nierolniczych, posiadająca prawa miejskie bądź status miasta nadany w trybie określonym odrębnymi przepisami. W 2014 r. taki status posiadało 913 jednostek osadniczych – 52 z nich znajdowały się w województwie kujawsko-pomorskim. Pod względem administracyjnym 4 miasta województwa kujawsko-pomorskiego posiadały status miasta na prawach powiatu (Bydgoszcz, Toruń, Włocławek i Grudziądz), 17 miało status gminy, a 35 miast było składowymi gmin miejsko-wiejskich.

Województwo kujawsko-pomorskie należy do województw zurbanizowanych na poziomie średnim w Polsce. W 2014 r. wskaźnik urbanizacji wyniósł 59,8%. Od ponad dekady wykazuje on systematyczny spadek. Wynika to z utrzymującej się w tym czasie tendencji do ubytku ludności w miastach, gdzie tempo tego ubytku było wyższe niż na terenach wiejskich.

Ludność w miastach województwa kujawsko-pomorskiego w 2014 r.

Nieco ponad połowa ludności miejskiej województwa kujawsko-pomorskiego zamieszkuje w 3 miastach liczących ponad 100 tys. mieszkańców. Największym z nich jest Bydgoszcz. W 2014 r. mieszkało w niej 357,7 tys. osób. Zasób demograficzny Bydgoszczy jest większy niż łączny zasób dwóch kolejnych pod względem liczby ludności miast w regionie, tj. Torunia i Włocławka. Liczebnie w województwie przeważają miasta liczące do 20 tys. mieszkańców. W 2014 r. było ich 44 (84,6% ogólnej liczby miast). Mieszkało w nich łącznie 15,7% ludności miejskiej województwa. Do najmniejszych miast regionu należą: Górzno i Lubień Kujawski. W 2014 r. w każdym z nich mieszkało tylko nieco ponad 1,4 tys. osób.

Jako, że zasadniczo miasta i obszary zurbanizowane stanowią ośrodki wzrostu gospodarczego i miejsc pracy, w *Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+*¹ jako priorytet zapisano dążenie do aktywizacji społeczno-gospodarczej miast przy uwzględnieniu ich pozycji w sieci osadniczej i dostosowaniu potencjału do oczekiwań stawianych przed nimi w zakresie stymulowania rozwoju regionu, zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju i ładu przestrzennego. Wymiar miejskiej polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego dotyczy wszystkich typów ośrodków miejskich, które pod względem hierarchicznym i funkcjonalnym zostały podzielone na następujące kategorie:

- **ośrodki wojewódzkie:** Bydgoszcz i Toruń – ośrodki regionalne wzmacniające potencjał metropolitalny – mające decydujące znaczenie dla rozwoju społecznego i gospodarczego. Zgodnie ze *Strategią rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+* poziom ten jest odpowiedzialny za funkcjonowanie regionu w sieci powiązań międzynarodowych;
- **ośrodki regionalne:** Włocławek, Grudziądz, Inowrocław – są to miasta średniej wielkości o dużym potencjale gospodarczym, istotne dla rozwoju gospodarczego kraju, a jednocześnie predestynowane do pełnienia roli centrów rozwoju gospodarczego województwa. Miasta tego poziomu według *Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+* odpowiedzialne są za bilansowanie rynków pracy i podstawowym kierunkiem działań wobec tej kategorii jest tworzenie warunków rozwoju gospodarczego. Zgodnie z *Koncepcją Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030*, Włocławek i Grudziądz są ośrodkami regionalnymi uzupełniającymi Bydgoszcz i Toruń w kwestiach dotyczących obsługi ludności i aktywizacji gospodarczej o znaczeniu regionalnym. Wymagają priorytetowych działań w zakresie aktywizacji społecznej i gospodarczej, co pozwoli na uzyskanie w relatywnie krótkim okresie korzystnych efektów społecznych i ekonomicznych dla znacznej liczby mieszkańców województwa;
- **ośrodki subregionalne:** w województwie kujawsko-pomorskim zaliczono do nich nie zakwalifikowane do wcześniejszych poziomów miasta powiatowe oraz wybrane ośrodki koncentrujące funkcje powiatowe, których podstawowym zadaniem jest właściwa realizacja zadań własnych szczebla powiatowego. Według *Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+*, mają one kluczowe znaczenie dla rozwoju społecznego i modernizacji regionu w aspekcie zapewnienia wysokiego poziomu wykształcenia dla potrzeb rynku pracy (zagadnienie to jest podstawowym kierunkiem interwencji wobec tej kategorii miast). Poziom miast powiatowych odpowiedzialny jest więc przede wszystkim za rozwój społeczny (w aspektach zadań własnych powiatów);
- **ośrodki lokalne:** pozostałe miasta w województwie kujawsko-pomorskim. Są to zwykle małe miasta o zróżnicowanym charakterze funkcjonalnym, cechujące się licznymi problemami gospodarczymi i często wymagające aktywizacji społeczno-gospodarczej. Głównym kierunkiem interwencji jest stymulowanie rozwoju społecznego (kluczowa rola usług publicznych szczebla gminnego dla kształtowania właściwych postaw społecznych) oraz lokalnych rynków pracy. Ten poziom polityki terytorialnej w rejonach tradycyjnego rolnictwa ma decydujące znaczenie dla aktywizacji mieszkańców wiejskich, jest także odpowiedzialny za lokalne aspekty rozwoju społecznego i gospodarczego.

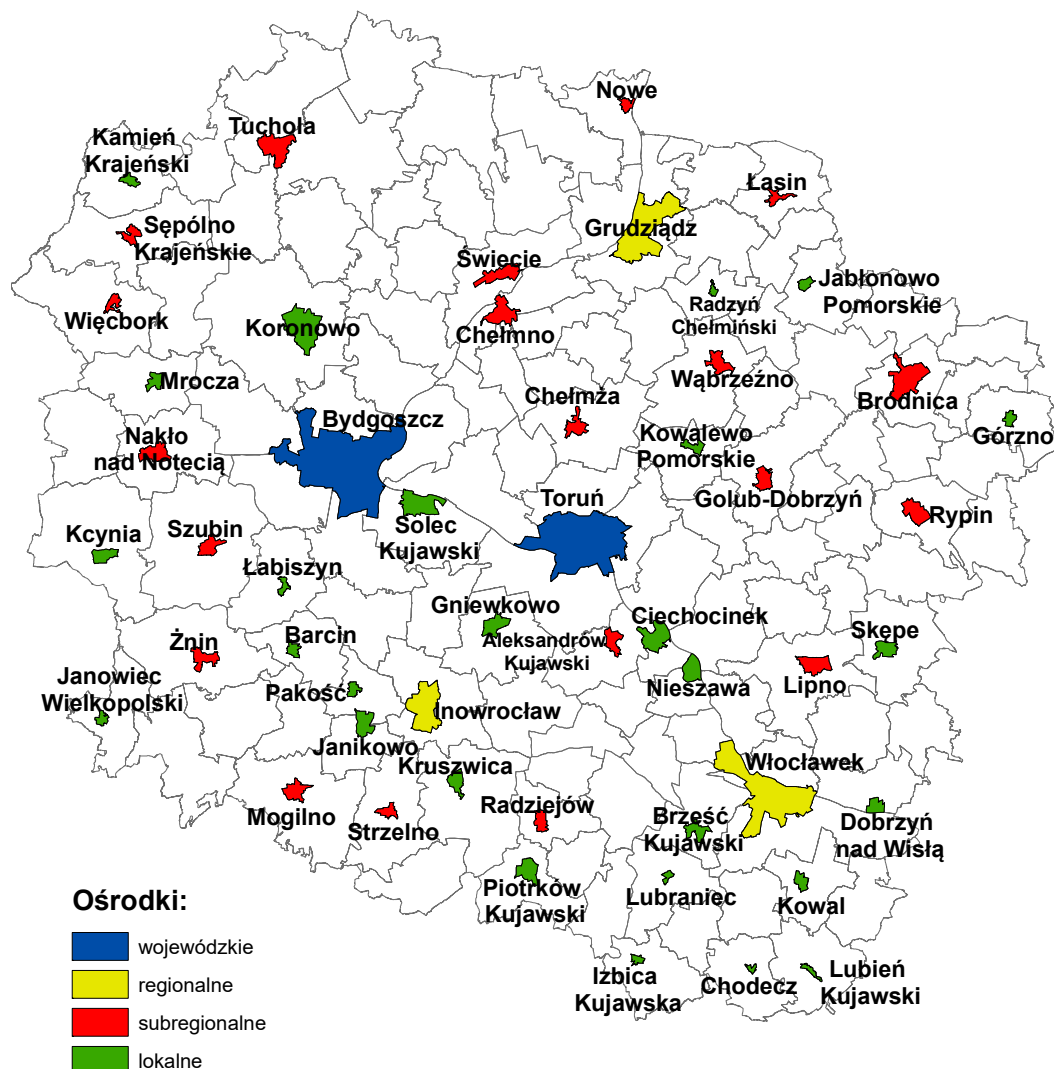
Nadrzędną ideą przedstawionej kategoryzacji miast według kryteriów funkcjonalnych jest różnicowanie działań wobec każdej z grup miast na podstawie ich oczekiwanej roli i znaczenia w systemie społeczno-

¹ *Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+*; <https://www.kujawsko-pomorskie.pl/pliki/wiadomosci/zit/dokumenty/Strategia_rozwoju_województwa_kujawsko-pomorskiego_do_roku_2020_-_plan_modernizacji_2020+.pdf>

gospodarczym województwa. Jako, że podstawą wszelkich działań jest potencjał ludzki, w niniejszym opracowaniu przedstawiono obraz sytuacji demograficzno-społecznej wymienionych kategorii miast.

**Kategorie miast według Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020
– Plan modernizacji 2020+**

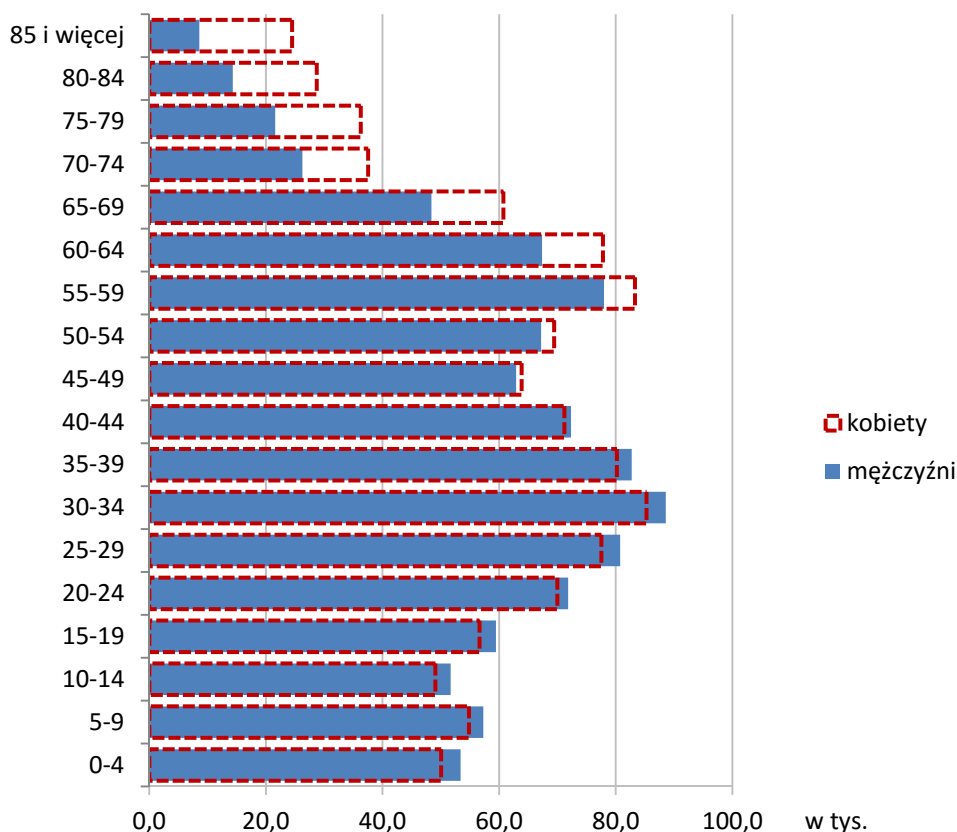

Przyjęte kategorie miast koncentrują różny zasób demograficzny. W 2014 r. najwięcej, bo ok. 45% wszystkich mieszkańców miast skupiały ośrodki wojewódzkie. Niemal połowę mniejszy zasób ludności miejskiej województwa skupiały ośrodki regionalne. Zbliżona liczba ludności miejskiej zamieszkiwała ośrodki subregionalne. Natomiast najmniej, bo ok. 11% ludności miejskiej było mieszkańcami ośrodków lokalnych.

Z punktu widzenia realizacji celów strategicznych przez miasta niezmiernie istotna jest wiedza o rozkładzie ludności według grup wieku. Przedstawiona struktura ludności miast województwa kujawsko-pomorskiego według wieku wskazuje, że od kilku lat liczebność roczników najmłodszych jest na zbliżonym poziomie, natomiast przybywa ludności starszej. Zjawisko to przebiega w podobnej skali we wszystkich wydzielonych kategoriach miast. Wzrost liczebności ludności starszej w populacji ogółem wskazuje na starzenie się. Proces ten jest jednym z podstawowych problemów większości współczesnych społeczeństw, w tym zwłaszcza miejskich.

Ludność w miastach według grup wieku i płci w 2014 r.

W niniejszym opracowaniu jako próg starości przyjęto 65 lat. Udział liczby ludności w wieku 65 lat i więcej w ogólnej liczbie ludności określany jest mianem współczynnika starości demograficznej. Współczynnik ten jest zgodny z pomiarem starzenia się definiowanym przez ONZ. Według ONZ za starą uznaje się populację, w której udział ludności w wieku 65 lat i więcej przekracza 7%. Odsetek powyżej 10% oznacza fazę zaawansowanej starości. W 2014 r. w miastach województwa kujawsko-pomorskiego współczynnik starości demograficznej był ponad dwukrotnie wyższy niż minimalny przyjęty przez ONZ dla społeczeństw starzejących się – wynosił 16,2%. Oznacza to, że według kryterium ONZ miasta kujawsko-pomorskiego znajdują się w fazie zaawansowanej starości. W każdej z analizowanych kategorii miast współczynnik starości był wyższy niż 10%. Przy czym najwyższy był w ośrodkach wojewódzkich – 17,3%. W ośrodkach regionalnych współczynnik ten był niższy o 1,0 p.proc. Natomiast w ośrodkach subregionalnych i regionalnych oscylował wokół 15%.

Znaczący wpływ na starzenie się ludności ma spadek liczby urodzeń. Powoduje on zmiany w proporcji udziału w społeczeństwie osób najmłodszych i najstarszych. W 2014 r. na 1000 mieszkańców miast województwa kujawsko-pomorskiego przypadało 8,9 urodzeń. Było to o 1,7 urodzeń na 1000 mieszkańców mniej niż na terenach wiejskich. Analiza liczby urodzeń na 1000 mieszkańców miast wchodzących w skład poszczególnych kategorii nie wykazuje znaczących różnic w tym zakresie. Jednakże zauważa się, że to w miastach o charakterze ośrodków wojewódzkich w 2014 r. liczba tych urodzeń była nieco wyższa niż w pozostałych kategoriach miast i była zbliżona do średniej wartości dla miast ogółem w województwie.

Wśród czynników demograficznych istotną rolę w procesie starzenia przypisuje się także ujemnemu bilansowi migracyjnemu. W 2014 r. w miastach województwa kujawsko-pomorskiego saldo migracji

wyniosło minus 3,2 osoby na 1000 ludności (na terenach wiejskich wynosiło plus 1,4 osób na 1000 ludności). Ujemne saldo migracji odnotowano we wszystkich kategoriach miast. Przy czym największe w ośrodkach regionalnych i subregionalnych – ok. minus 4 osoby na 1000 ludności. Nieco mniejszy ubytek ludności notowano w ośrodkach wojewódzkich i lokalnych. Saldo migracji wynosiło w nich odpowiednio minus 2,7 i minus 2,5 osób na 1000 ludności. Skalę zjawiska ubytku ludności w miastach dodatkowo obrazować może współczynnik odpływu demograficznego rozumiany jako stosunek liczby ludności, która opuściła dany obszar (liczba wymeldowań) do ogółu ludności zamieszkującej ten obszar. W 2014 r. wyniósł on dla miast ogółem 11,4 osób na 1000 mieszkańców. Najbardziej odpływowymi miastami były ośrodki subregionalne. Na 1000 mieszkańców tych ośrodków miejskich 13,1 opuściło ich obszar. W 2014 r. relatywnie najmniej osób zdecydowało się opuścić ośrodki wojewódzkie, gdzie współczynnik odpływu osiągnął wartość 10,5 osób na 1000 mieszkańców.

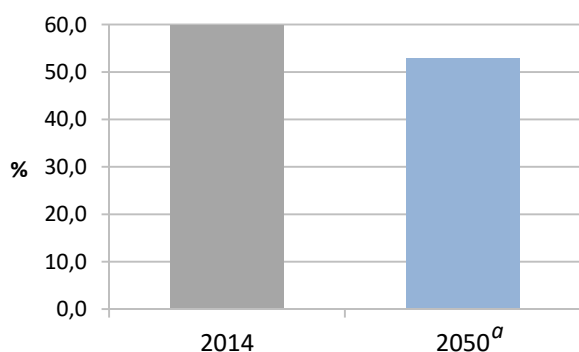
Procesom starzenia się miast towarzyszą rozwijające się procesy feminizacji. W 2014 r. 52,7% ludności miast stanowiły kobiety. Współczynnik feminizacji ogółem w miastach ukształtował się na poziomie 111 (odmiennie niż na terenach wiejskich gdzie wyniósł 99 kobiet na 100 mężczyzn). Przewagę liczby kobiet nad mężczyznami odnotowano we wszystkich kategoriach miast. Jednakże zauważa się, że w ośrodkach wojewódzkich i regionalnych współczynnik ten był najwyższy, odpowiednio 114 i 111 kobiet na 100 mężczyzn. W ośrodkach subregionalnych i lokalnych odnotowano nieco niższą wartość tego współczynnika. Wynosił on w nich odpowiednio 109 i 108 kobiet na 100 mężczyzn.

Przewaga liczebna kobiet nad mężczyznami wzrasta wraz z wiekiem. W grupie osób znajdujących się w wieku 65 lat i więcej wskaźnik feminizacji w miastach województwa wyniósł 162. Oznacza to, że w miastach województwa kujawsko-pomorskiego w 2014 r. żyło ponad 1,5 razy więcej kobiet niż mężczyzn w tym wieku. Analiza miast według kategorii przyjętych w polityce terytorialnej województwa wskazuje, że zasadniczo wartości w poszczególnych kategoriach były zbliżone. Jednakże najwięcej kobiet w wieku 65 lat i więcej przypadających na 100 mężczyzn w tym wieku odnotowano w ośrodkach regionalnych – 165 kobiet, relatywnie mniej zaś w ośrodkach wojewódzkich – 161 kobiet.

Przeprowadzone analizy wskazują, że miasta województwa kujawsko-pomorskiego, niezależnie od tego do jakiej kategorii zostały przypisane w planach strategicznych, dotknięte są problemem starzenia się ludności. Prognoza demograficzna GUS pozwala wnioskować, że w kujawsko-pomorskich miastach do 2050 r. proces ten pogłębi się. Prognozuje się bowiem, że względem 2014 r. zasób demograficzny miast w 2050 r. zmniejszy się o ok. ¼. Spowoduje to, że wskaźnik urbanizacji spadnie do 52,8%.

Wskaźnik urbanizacji

Stan w dniu 31 XII

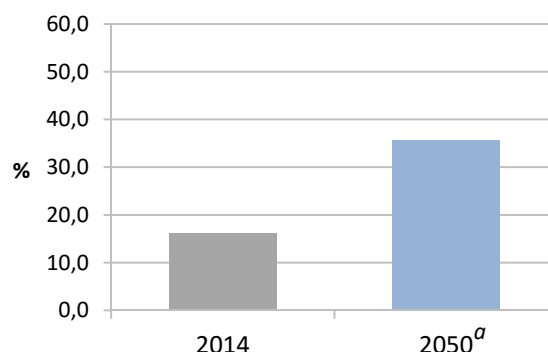

^a Prognozowana wartość wskaźnika.

Współczynnik starości demograficznej

w miastach

Stan w dniu 31 XII

Ubytek ludności w miastach nie będzie dotyczył ludności starszej. Prognozuje się bowiem, że do 2050 r. liczba ludności w wieku 65 lat i więcej wzrośnie o ok. 70%. Spowoduje to wzrost współczynnika starości demograficznej w miastach kujawsko-pomorskiego do 35,7% (na terenach wiejskich do 29,4%). Proces starzenia się populacji będzie miał niewątpliwie daleko idące konsekwencje dla rynku pracy. W 2014 r. w miastach Kujawsko-Pomorskiego liczba ludności w wieku produkcyjnym wynosiła ok. 786 tys. osób i stanowiła 62,9% całej populacji, w 2050 r. będzie liczyła ok. 518 tys. osób, czyli 54,6%. W tym samym czasie populacja w wieku nieprodukcyjnym spadnie z ok. 465 tys. do ok. 431 tys. osób, ale obciążenie demograficzne wzrośnie. Podczas gdy w 2014 r. na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 59 osób w wieku nieprodukcyjnym, w 2050 roku będą to 83 osoby. Obok rynku pracy prognozowane zmiany w strukturze demograficznej ludności wiążą się z nowymi wyzwaniami w obszarze społecznym, ekonomicznym i kulturowym miast województwa kujawsko-pomorskiego.

Tabl. 1. Średnie wartości zmiennych dla miast w województwie kujawsko-pomorskim w 2014 r. według kategorii miast

WYSZCZEGÓLNIENIE	Współczynnik starości demograficznej	Liczba urodzeń na 1000 mieszkańców	Saldo migracji na 1000 mieszkańców	Współczynnik odpływu na 1000 mieszkańców	Współczynnik feminizacji ogółem	Współczynnik feminizacji w grupie wiekowej 65 lat i więcej
MIASTA OGÓŁEM	16,2	8,9	-3,2	11,4	111	162
Ośrodki:						
wojewódzkie	17,3	9,2	-2,7	10,5	114	161
regionalne	16,3	8,4	-3,9	11,1	111	165
subregionalne	14,6	8,8	-3,8	13,1	109	162
lokalne	15,0	9,1	-2,5	12,6	108	163

Autorzy opracowania: dr Wiesława Gierańczyk, Milena Krajewska – Referat Analiz i Badań Regionalnych
– tel. 56 6117162

Redakcja merytoryczna: dr Wiesława Gierańczyk – kierownik Referatu Analiz i Badań Regionalnych

Redakcja techniczna, skład i grafika komputerowa: Adam Mańkowski, Magdalena Miśko

– Kujawsko-Pomorski Ośrodek Badań Regionalnych

Informatorium: e-mail InformatoriumUSBGD@stat.gov.pl, tel. 52 3669400